

СТАНОВИЩЕ

от д-р Генчо Василев Вълчев
доцент в Тракийски университет – Стара Загора

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“
по: област на висше образование 1. Педагогически науки
професионално направление 1.2. Педагогика
докторска програма Специална педагогика

Автор: *Маргарита Андонова Енчева*

Тема: *Подкрепа на деца и ученици с интелектуални затруднения в образователната среда*

Научен ръководител: *проф. д.п.н. Жана Атанасова Янкова, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“*

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № РД-21-773 от 19.04.2023г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „*Подкрепа на деца и ученици с интелектуални затруднения в образователната среда*“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 1.Педагогически науки, професионално направление 1.2.Педагогика, докторска програма *Специална педагогика*.

Автор на дисертационния труд е Маргарита Андонова Енчева, докторант в задочна форма на обучение към катедра „*Педагогика и управление на образованието*“ с научен ръководител проф. д.п.н. Жана Атанасова Янкова от Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“.

Представеният от Маргарита Андонова Енчева комплект материали на електронен носител е в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, включва следните документи:

- автобиография в европейски формат;
- автореферат;
- списък на научните публикации по темата на дисертацията;
- дисертационен труд.

Докторантът Маргарита Енчева проявява активност и демонстрира афинитет към работа с деца със специални образователни потребности. Кариерното развитие и професионална ангажираност на докторанта са доказателство за последователност и задълбоченост на интересите ѝ към проблемите на децата със специални образователни потребности. Образова-

телния статус, периметърът на професионални интереси и професионална реализация на докторанта показват научни и професионални амбиции и са маркери за личностна активност и устойчивост на професионалните интереси и не на последно място научно любопитство (в добрия смисъл на понятието).

2. Актуалност на тематиката

Осигуряването на оптимални условия за социална и образователна интеграция на децата със специални образователни потребности (в частност на децата с интелектуални затруднения) е базисен не само за самите деца, но и за цялостния комплекс от професионални и личностни взаимоотношения в сферата на подкрепа на личностното развитие. Многообразието на потребностите на децата с интелектуални затруднения, детерминирани от спецификата и обема на личните им ресурси, поставя изискване за комплексност на подходите и координация на стратегиите за приобщаване и обучение на тази група деца, не само като част от образователната система, но и като част от ресурса на обществото въобще. В този смисъл ролята на адаптираните и оптимизирани образователни ресурси и технологии за приобщаване, като част от специалнопедагогическия инструментариум от развиващи, адаптиращи и интеграционни стратегии е значима. В този контекст настоящият труд се характеризира с подчертана актуалност за съвременната наука и педагогическа практика.

3. Познаване на проблема

Структурата и съдържанието на Първа глава и Втора глава на дисертационния труд са демонстрация на добра информираност и познаване на базисната и актуалната научната проблематика в двете направления, върху които е изградена концепцията на изследването:

1) Дефиниране, терминологични проблеми, характеристика на децата с интелектуални затруднения и исторически аспекти на обучението им;

2) Приобщаване и подкрепа на деца и ученици с интелектуални затруднения (с акцент върху обучението и подкрепата за личностно развитие на деца и ученици с интелектуални затруднения от разстояние в електронна среда, което е иновативно за изследванията в тази област).

Доброто познаване на еволюцията на базисните научни постановки към актуалната научна визия в изучаването на интелекта и интелектуални затруднения е обвързано с достатъчни компетенции в областта на приобщаващото образование и в частност на приобщаването и подкрепата на деца и ученици с интелектуални затруднения.

Подходът към селектиране, систематизиране и анализ на научната информация показва познаване на конкретната проблематика, както и формирани умения за работа с източници на научна информация.

4. Методика на изследването

Дизайнът на изследването и изследователската програма са представена в трета глава на дисертационната разработка. Коректно е дефинирана предметно-обектната област на изс-

ледването (т.3.1.1). Трудът има ясно и точно формулирана цел. Целта е декомпозирана в 9 изследователски задачи, които ясно очертават параметрите на изследването. Целите и задачите на изследването са логично аргументирани и напълно кореспондират с декларираните изследователски хипотези. Двете хипотези са коректно формулирани и детерминират акцентите на изследователската програма.

Изследователската програма е прецизно разработена и детайлно представена. Определени са времевите и съдържателните параметри на изследователския процес.

Методите за емпиричното изследване са правилно селектирани и пряко кореспондират с концептуалната рамка на изследването. Те включват наблюдение (за проучване на педагогическите практики и осигурените елементи на достъпност на образователната среда при осигуряването на качествено образование на децата и учениците с интелектуални затруднения) и анкетиране (разработени четири *авторски* въпросника за изследване на мнението на респондентите).

Изследователският инструментариум е разработен съобразно целта и задачите и не буди съмнения за коректност. Включва четири основни изследователски инструмента (въпросници):

Въпросник №1 - за проучване на нагласите, стратегиите, готовността и предизвикателствата на учителите (ресурсни и общообразователни), свързани с адаптиране на съответните методи за преподаване.

Въпросник №2 - за проучване на степента, до която са интегрирани информационните и комуникационните технологии, бариерите пред възможността за тяхното използване при деца с интелектуални затруднения, подготовката на учителите за приложението им и честотата на включване в процеса на обучение.

Въпросник №3 - за идентифициране на възможностите за достъп до обучение и подкрепа на учениците с интелектуални затруднения от дистанция, в условията на електронна среда посредством информационните и комуникационните технологии.

Въпросник №4 – за идентифициране на нагласите на родителите на деца и ученици с интелектуални затруднения по отношение на обезпечаването на равен достъп до тяхното качествено образование в естествена среда.

За целите на първичната обработка на данните, статистическият анализ и статистическия извод е ползван богат набор от статистически методи, реализирани с три статистически пакета (IBM SPSS 19, STATISTICA 13 и EXCEL 2016). Методите са използвани правилно и по целесъобразност. Статистическите методи са с висока точност и дават възможност за вариативен анализ на данните.

Изследователският инструментариум е представен точно, детайлно и коректно и предполага възможности за сериозен научен анализ (какъвто е реализиран в четвърта глава).

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Представения дисертационен труд е с класическа пирамидална структура: аналитичен обзор на информационни източници по проблематиката на изследването (Първа и Втора глава); Дизайн на изследването - структура, параметри и съдържание на изследователската програма (Трета глава); анализ на резултатите от изследването (Четвърта глава), изводи, заключение, списък на използваната литература и приложения. Обемът е 261 страници. В изложението са включени 36 таблици, 93 диаграми, 1 фигура. Към основния текст (214с.) са представени 10 приложения (35с.). Списъкът на използваните източници включва 171 източника (67 на кирилица, 54 на латиница и 50 интернет изт.).

Анализът на резултатите от изследването е представен в четвъртата част на дисертационния труд. Компетентно е приложен е метода на статистическия анализ, което е предпоставка за коректни статистически изводи. Извършен е количествен и качествен анализ на резултатите. Диференциацията на акцентните направления на анализа е съобразно целта и заложените хипотези. Интерпретацията на данните е извършена компетентно, направените обобщения и изводи са сериозна база за бъдеща работа по проблема. Мога да отбележа, че получените данни не са просто представени и описани, а се интерпретират и коментират в количествен и качествен аспект, съобразно логиката на изследователската програма и технологичните параметри и специфика на инструментариума. При диференцирания анализ на данните по посока на хипотезите са изведени обобщения с теоретична и практическа стойност за приобщаването на деца и ученици с интелектуални затруднения.

Докторантът Маргарита Енчева е формулирала шест приноса на своя дисертационен труд. Искам да отбележа, че при формулиране на приносите на дисертационния труд докторантът Маргарита Андонова Енчева е била обективна и не е преувеличила приносите си.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Представени са 5 публикации по темата на дисертационния труд. Съдържанието на публикациите е в съответствие с проблемните области, обхванати в разработката. По този показател нормативните изисквания са изпълнени.

Приносите на Маргарита Енчева са с комплексен характер: 1) към научната теория по проблема за дефинирането, терминологичните проблеми, характеристика на децата с интелектуални затруднения и обучението им; 2) приноси с практико-приложен характер: а) по посока на установяване на готовността и предизвикателствата на учителите, свързани с адаптиране на съответните методи за преподаване; б) констатиране на степента, до която са интегрирани информационните и комуникационните технологии; в) идентифициране на възможностите за достъп до обучение и подкрепа на учениците с интелектуални затруднения от дистанция, в условията на електронна среда; г) идентифициране на нагласите на родителите на деца и ученици с интелектуални затруднения по отношение на обезпечаването на равен достъп до тяхното качествено образование.

7. Автореферат

Авторефератът е във формат и със съдържание, които отговарят на изискванията на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ. Съдържанието му точно отразява представения дисертационен труд.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Препоръката ми към докторанта е в посока към бъдещите акценти в научно-изследователската и работа: да разработи цялостен модел за обучение и подкрепа на учениците с интелектуални затруднения от дистанция, в условията на електронна среда посредством информационните и комуникационните технологии.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания: на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Дисертационният труд показва, че докторантът Маргарита Енчева притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност „Специална педагогика“ като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Заключение: убедено давам своята положителна оценка за проведеното изследване. Оценката ми се отнася за дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси. Предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’ на Маргарита Енчева в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, докторска програма „Специална педагогика“

18.05. 2023 г.

Изготвил становището:

Доц.д-р Генчо Вълчев